

TẠP CHÍ

Phát triển Giáo dục

VIỆN CHIẾN LƯỢC VÀ CHƯƠNG TRÌNH GIÁO DỤC - BỘ GIÁO DỤC VÀ ĐÀO TẠO
REVIEW OF THE NATIONAL INSTITUTE FOR EDUCATIONAL STRATEGY AND CURRICULUM

- VỀ ĐỔI MỚI TƯ DUY GIÁO DỤC
- QUAN NIỆM VỀ CHUẨN HÓA TRONG GIÁO DỤC
- GIẢI PHÁP QUẢN LÝ NÂNG CAO CHẤT LƯỢNG
ĐỔI MỚI PHƯƠNG PHÁP DẠY HỌC Ở
TRƯỜNG PHỔ THÔNG
- CẢI TIẾN PHƯƠNG PHÁP HỌC TẬP CỦA
SINH VIÊN
- QUAN HỆ GIỮA GIÁO DỤC VÀ KINH TẾ
THỊ TRƯỜNG Ở MỘT SỐ NƯỚC

3(75) NĂM 2005

ISSN 0868 - 3662

TẠP CHÍ PHÁT TRIỂN GIÁO DỤC • Số 3 - tháng 3/2005 - Năm Thứ Mười Một

• **PHÓ TỔNG BIÊN TẬP :** TS. Nguyễn Danh Bình

• **THƯ KÝ TÒA SOẠN :** ThS. Trần Đình Hậu

• **TRỊ SỰ :** Nguyễn Thu Yến

• **TRỤ SỞ TÒA SOẠN :** 106 Trần Hưng Đạo, Hà Nội

Điện thoại: 9424183 - Email : edreview@fpt.vn

Fax : (84-4) 9424183 - Tài khoản : 102010000028628-
Sở Giao dịch I Ngân hàng Công thương Việt Nam

• **Đại diện phía Nam :** Phùng Thị Thu Hà - 70 Lê Thánh Tông -
Q.1 TP. Hồ Chí Minh - ĐT : (08) 8230070

• **HỘI ĐỒNG BIÊN TẬP:**

PGS. TS. Đặng Quốc Bảo - GS.TS. Lê Thạc Cán -
GS.TS. Phạm Tất Dong - GS. TSKH. Nguyễn Minh

Đường - GS.TSKH. Vũ Ngọc Hải

PGS.TS. Trần Kiều - PGS. TS. Đặng Bá Lãm

PGS. TS. Nguyễn Văn Lê - TS. Nguyễn Lộc

GS.TS. Vũ Văn Tảo - PGS.TS. Mạc Văn Trang

PGS. TS. Nguyễn Đức Trí

MỤC LỤC

	Trang
■ NGHIÊN CỨU	
1. Đặng Quốc Bảo - Đổi mới tư duy về giáo dục trên cơ sở nhận diện vai trò của nhân tố giáo dục trong đời sống hiện đại	1
2. Vũ Ngọc Hải - Cơ sở lý luận và thực tiễn của tư duy phát triển giáo dục ở nước ta	3
3. Nguyễn Đức Trí - Một số vấn đề về đổi mới tư duy trong đào tạo lao động kỹ thuật	5
4. Đặng Thành Hưng - Quan niệm về chuẩn hóa trong giáo dục	10
5. Phạm Thị Loan - Thực trạng và giải pháp tăng cường cơ sở vật chất xây dựng trường mầm non đạt chuẩn quốc gia ở Hải Phòng	13
6. Nguyễn Mai Hương - Cải tiến phương pháp học tập của sinh viên - yếu tố quan trọng triển khai đổi mới phương pháp giảng dạy ở đại học	16
7. Phạm Ngọc Long - Bước đầu đánh giá chương trình giáo dục học ở các khoa sư phạm Trường Đại học sư phạm Hà Nội	19
8. Nguyễn Hữu Hiểu - Vận dụng các nguyên tắc của logic biện chứng vào việc đổi mới phương pháp dạy học đại học	22
■ TRAO ĐỔI	
9. Phạm Quang Huân - Giải pháp quản lý nhằm nâng cao chất lượng quá trình đổi mới phương pháp dạy học ở trường phổ thông hiện nay	25
■ DÀNH CHO CÁC NHÀ QUẢN LÝ	
10. Nguyễn Tiến Hùng - Nâng cao tính trách nhiệm với khách hàng thông qua hội đồng trường phổ thông	28
■ THỰC TIỄN PHÁT TRIỂN GIÁO DỤC	
11. Trần Ngọc Hiệp - Trung tâm giáo dục thường xuyên tỉnh Phú Yên là một đơn vị năng động trong hệ thống giáo dục chuyên nghiệp	31
■ NHÀ TRƯỜNG VÀ XÃ HỘI	
12. Trường Trung học Văn hóa nghệ thuật Thái Bình với việc triển khai Tháng chiến dịch truyền thông phòng, chống AIDS.	33
13. Khó khăn trong công tác cai nghiện hiện nay	34
■ THÔNG TIN QUỐC TẾ	
14. Đặng Bá Lãm - Quan hệ giữa giáo dục và kinh tế thị trường, tình hình ở một số nước	35
■ TIN HOẠT ĐỘNG GIÁO DỤC	40

Bước đầu đánh giá chương trình giáo dục học ở các khoa cơ bản trường Đại học Sư phạm Hà Nội

● ThS. PHẠM NGỌC LONG

Đại học Sư phạm Hà Nội

1. Đặt vấn đề

Đánh giá chương trình giáo dục học (GDH) là đưa ra nhận định hoặc phán xét về giá trị hoặc ý nghĩa của chương trình so với yêu cầu đào tạo đã đề ra và nhu cầu học tập, phát triển của người học trên cơ sở thu thập, xử lý và sử dụng các thông tin, dữ liệu, sự kiện, bằng chứng và lập luận của chủ thể đánh giá. Việc đánh giá thực chất là tìm kiếm câu trả lời cho các câu hỏi: Chương trình có giá trị hay không, chương trình còn tồn tại những ưu và nhược điểm nào? Chất lượng của chương trình như thế nào?

Vậy kết quả đánh giá chương trình GDH là gì? Theo tài liệu của dự án Việt - Bỉ (1) thì đó là xác định rõ mức độ thành công hay giá trị của chương trình. Do vậy, kết quả đánh giá chương trình GDH là xác định được thành công hay giá trị của chương trình GDH. Quan niệm mới về chương trình (Curriculum thay cho thuật ngữ program) cho biết chương trình là văn bản chứa những thông tin cần thiết về mục tiêu, nội dung, phương pháp giáo dục, đồng thời cả về phương tiện, tổ chức thực hiện và đánh giá kết quả giáo dục. Do đó, nội dung đánh giá chương trình GDH là đánh giá về mục tiêu, nội dung, phương pháp đào tạo, phương tiện, tổ chức thực hiện và đánh giá các phương pháp đánh giá kết quả giáo dục. Bốn phương pháp đánh giá và công nhận chương trình đào tạo nói chung và chương trình giáo dục học nói riêng đó là: 1. Khảo sát trước và sau chương trình; 2. Phản hồi từ những học viên tham dự chương trình đào tạo; 3. Phản hồi từ các đồng nghiệp và những người khác có quan tâm; 4. Chương trình tiếp tục theo dõi các học viên.

Đặc trưng nổi bật của sinh viên các khoa cơ bản là học các khoa học về Toán học, Vật lý học, Hoá học, Văn học, Sử học và Địa lý để sau này ra dạy các môn học này trong các trường phổ thông. Việc học chương trình GDH nhằm hình thành cho sinh viên những kiến thức về khoa học giáo dục, kĩ năng (KN) sư phạm cơ bản nhất chứ không học chuyên sâu như sinh viên ở chuyên khoa Tâm lý giáo dục.

Vậy với tư cách là một bộ môn nghiệp vụ, chương trình GDH nhằm hình thành ở sinh viên những thao tác, những thủ thuật, KN sư phạm cơ bản về dạy học và giáo dục để sinh viên đi kiến tập và công tác sau này.

2. Kết quả nghiên cứu

2.1. Cách tiếp cận xây dựng và phát triển chương trình GDH

Theo đánh giá của các chuyên gia và giảng viên, có nhiều cách hiểu khác nhau về cách tiếp cận khi xây dựng chương trình GDH của mỗi trường. Nhưng theo chúng tôi cách tiếp cận xây dựng chương trình GDH hiện nay ở trường Đại học Sư phạm (ĐHSP) Hà Nội nói chung là cách tiếp cận nội dung. Đây là cách tiếp cận cổ điển mà hiện nay rất nhiều trường đại học ở Việt Nam sử dụng khi xây dựng chương trình đào tạo.

2.2. Mục tiêu đào tạo trong chương trình GDH

Trong văn bản chương trình thường xác định mục tiêu đào tạo chung của môn học, mục tiêu của mỗi học phần, chưa xác định mục tiêu của mỗi chương, mỗi bài học. Mục tiêu của chương trình GDH trường ĐHSPT Hà Nội được phát biểu như sau: "Sinh viên nắm vững hệ thống tri thức cơ bản, hiện đại phù hợp với thực tiễn; biết vận dụng những tri thức GDH vào thực tiễn, hình thành những KN cơ bản về giáo dục, dạy học ở các trường phổ thông". Trình độ năng lực của sinh viên sau khi kết thúc học phần này là "nắm vững" hệ thống tri thức cơ bản, hiện đại. "Nắm vững" ở đây được hiểu theo cấp độ nào: Biết, hiểu, áp dụng, phân tích hay tổng hợp,...? Hình thành những KN cơ bản về giáo dục và dạy học là hình thành những KN nào? Mục tiêu của chương trình GDH chưa phân hoá được các cấp độ của kiến thức, KN. Điều đó khiến cho GV giảng dạy chương trình cũng như các nhà quản lý rất khó giám sát chương trình, sinh viên thì rất khó hình dung ra cách học chương trình GDH.

2.3. Nội dung của chương trình GDH

Có nhiều ý kiến khác nhau về sự thay đổi nội dung Chương trình GDH giữa các giảng viên (GV),

các chuyên gia. Tuy nhiên, sự thay đổi đó có thực sự phù hợp với thời lượng của chương trình như hiện nay hay cần phải thay đổi thời lượng như thế nào cho phù hợp?... Vậy, thời lượng của chương trình GDH đã hợp lý chưa? Thời lượng dành cho chương trình GDH của trường ĐHSP Hà Nội là 75 tiết. Theo hầu hết ý kiến của GV và chuyên gia cho là chưa hợp lý, vì nội dung chương trình GDH rất nhiều nên với thời lượng dành cho chương trình GDH ít như vậy thì rất khó cho việc rèn luyện KN sư phạm.

Chương trình GDH đảm bảo tính khả thi nhưng chưa cao. Trường ĐHSP Hà Nội là một trong những trường tập trung nhiều chuyên gia đầu ngành về GDH, GV giảng dạy là GV của khoa Tâm lý giáo dục của trường. Điểm xét tuyển sinh viên trường Sư phạm ở các khoa cơ bản tương đối cao, bình quân từ năm 2002 đến nay là từ 18 điểm trở lên đảm bảo cho sinh viên có đủ khả năng tiếp thu kiến thức. Về điều kiện cơ sở vật chất tương đối đầy đủ về phòng học, những trang thiết bị dạy học nhất là phương tiện dạy học hiện đại có nhưng ít không đủ để trang bị cho tất cả phòng học.

Về tính cập nhật của nội dung đào tạo, TS Bùi Minh Hiền cho rằng không cao. Chương trình còn thiếu những kiến thức hiện đại như học tập trên mạng, hệ thống kĩ năng học tập, phương pháp kiểm tra đánh giá kết quả học tập và nhiều vấn đề liên quan đến yêu cầu phát triển giáo dục, quản lí chất lượng giáo dục, thiết kế dạy học. Tính hữu ích của chương trình GDH đối với sinh viên sư phạm rất hạn chế. Chương trình GDH là chương trình đào tạo về nghiệp vụ sư phạm tức là đào tạo KN sư phạm bao gồm KN dạy học và giáo dục (KN nghiên cứu khoa học giáo dục trong học phần Phương pháp nghiên cứu khoa học giáo dục) thì sinh viên học lý thuyết đồng thời phải thực hành và làm bài tập, tỷ lệ lý thuyết chiếm tỷ lệ vừa phải mà việc thực hành và làm bài tập là chủ yếu. Trong khi đó, chương trình GDH hiện hành lại quá thiên về lý thuyết, khả năng ứng dụng yếu nên tính hữu ích của chương trình rất hạn chế.

2.4. Về phương pháp giảng dạy môn GDH

Nghiên cứu cho thấy 100% GV thường xuyên sử dụng phương pháp diễn giảng; thỉnh thoảng sử dụng những phương pháp khác như phương pháp nêu vấn đề, phương pháp thảo luận, phương pháp làm mẫu-bắt chước, xêmina, phương pháp kiểm tra đánh giá... Việc GV thường xuyên sử dụng phương

pháp diễn giảng và những phương pháp khác ít được sử dụng, không gây hứng thú cho sinh viên; các bài giảng thường "khô" dẫn đến tâm lí "khô" trong mỗi giờ GDH. Ý kiến của sinh viên đề nghị phải đổi mới nội dung cũng như cần đổi mới phương pháp dạy học nhằm tăng thêm sự hấp dẫn của môn học. Tất cả những điều đó cho thấy những phương pháp dạy học chưa thực sự hiệu quả. Việc đổi mới phương pháp, sử dụng những phương pháp dạy học nhằm tích cực hoá người học chưa được thực hiện triệt để.

2.5. Về hình thức kiểm tra, đánh giá kết quả học tập

Môn GDH vẫn chủ yếu sử dụng hình thức kiểm tra viết (trắc nghiệm, tự luận). Với hình thức kiểm tra, đánh giá này không động viên được sinh viên học tập. Khó kiểm tra được các KN sư phạm của sinh viên, trong khi đó KN sư phạm là nhiệm vụ chủ yếu mà chương trình phải hình thành và rèn luyện.

2.6. Về các KN dạy học, giáo dục và KN nghiên cứu khoa học giáo dục

Trình độ các kĩ năng này của sinh viên là không đồng đều, có những KN sinh viên đạt chất lượng cao, nhưng đa số các KN sinh viên mới đạt ở mức độ bắt buộc, thậm chí có những KN sinh viên chưa hình thành được. 100% GV trường ĐHSP Hà Nội đánh giá không cao chất lượng đào tạo nghiệp vụ sư phạm của chương trình GDH.

3. Một số kết luận

3.1. *Chương trình GDH của Trường ĐHSP Hà Nội* đã kế thừa những giáo trình trước đây. Trong quá trình giảng dạy GV của trường đã có những nỗ lực đổi mới phương pháp dạy học nhằm tăng hiệu quả và tính hấp dẫn của môn học. GV và SV đã thấy được vai trò quan trọng của chương trình GDH trong chương trình đào tạo giáo viên. Bước đầu, GV đã ứng dụng những phương tiện dạy học hiện đại vào trong giảng dạy GDH.

3.2. Những hạn chế sau cần lưu ý:

+ Trước tiên là cách tiếp cận xây dựng chương trình GDH chưa mang tính hiện đại, còn quá thiên về sử dụng cách tiếp cận nội dung.

+ Mặc dù hệ thống lý thuyết đã kế thừa những giáo trình trước đây nhưng vẫn còn những nội dung trong chương trình chưa chính xác hay là vẫn chưa có tính cập nhật đối với một số tri thức mới về GDH. Chương trình GDH còn chưa tiếp cận được những thành tựu khoa học giáo dục trên thế giới.

+ Kết cấu của chương trình chưa tối ưu nên hiệu quả dạy học chưa mang lại kết quả như mong muốn. Tỷ lệ lý thuyết, bài tập và thực hành trong chương trình chưa cân đối, quá thiên về lý thuyết, bài tập và thực hành ít trong khi đó chương trình giáo dục là chương trình đào tạo nghiệp vụ sư phạm, tức là "nặng" về rèn luyện KN sư phạm (KN dạy học, giáo dục).

+ Mặc dù đã có sử dụng những phương tiện kỹ thuật dạy học trong giảng dạy GDH, nhất là những phương tiện kỹ thuật hiện đại, nhưng việc sử dụng rất lẻ tẻ. Sự đổi mới phương pháp dạy học của GV giảng dạy GDH chưa mang lại hiệu quả, chất lượng đào tạo nghiệp vụ của chương trình GDH chưa tốt.

3.3. Những yếu tố ảnh hưởng chủ yếu:

+ Khâu thực hành còn ít và thiếu hệ thống.
+ Phương tiện dạy học lạc hậu và cũng thiếu hệ thống.

+ Thầy chưa thực sự đổi mới triệt để phương pháp dạy học.

+ Trò chưa toàn tâm toàn ý với học tập, nhất là chưa có khát vọng học tập.

+ Tham quan, thực tế phục vụ cho học tập GDH còn chưa đầy đủ đến mức cần thiết.

+ Thời gian dành cho môn học còn quá ít.

+ Khối lượng kiến thức môn GDH quá nhiều dồn vào một học kỳ

+ Lớp học quá đông. Qua tìm hiểu thực tế của chúng tôi có lớp tới 102 sinh viên trong một lớp học.

+ Đánh giá môn GDH chỉ bằng một điểm số nên chưa đảm bảo độ tin cậy cao.

+ Nội dung môn học còn chung chung mang tính lý thuyết

3.4. Một số kiến nghị

+ Chương trình GDH hiện nay đang còn những vấn đề chưa thống nhất, giáo trình GDH còn nhiều điểm hạn chế. Để nâng cao hiệu quả đào tạo nghiệp vụ của chương trình GDH theo đúng nghĩa của nó thì Bộ Giáo dục và Đào tạo nên xem xét, đánh giá hiệu quả của chương trình GDH. Thông qua sự đánh giá, những ưu điểm cũng như những nhược điểm của chương trình được bộc lộ. Đó chính là những cơ sở để có thể làm căn cứ xây dựng lại giáo trình GDH. Tuy nhiên việc thay đổi nội dung, giáo trình GDH để nâng cao chất lượng của chương trình không phải dễ dàng thực hiện ở mỗi trường sư phạm.

+ Trường sư phạm cần phải tiến hành các biện pháp cụ thể về chất lượng giảng dạy và học tập

GDH. Bên cạnh việc nghiên cứu đổi mới chương trình, các nhà quản lý cần có những tác động nhằm thay đổi hiện trạng như hiện nay để tạo điều kiện cho GV giảng dạy chương trình GDH đổi mới phương pháp dạy học. Ví dụ như số lượng sinh viên trong một lớp học GDH đều rất đông. Số lượng sinh viên đông là một khó khăn cơ bản trong đổi mới phương pháp dạy học. Cần giảm số lượng sinh viên trong mỗi lớp học cả môn chuyên ngành và môn nghiệp vụ cũng như các môn học khác. Tăng cường những trang thiết bị dạy học hiện đại cho các phòng học nhằm tạo điều kiện tốt nhất cho các GV đổi mới phương pháp dạy học. Cho sinh viên đi thực tế, thực tập ở trường phổ thông nhiều hơn. Sắp xếp lại lịch giảng dạy chương trình đào tạo nghiệp vụ hợp lý hơn. Các trường sư phạm nên tiến hành đánh giá chương trình GDH để có những cơ sở cho việc đổi mới chương trình. Chương trình GDH cần được loại bỏ những kiến thức lạc hậu, cũ kỹ, thay vào đó là những kiến thức khoa học cập nhật mang tính hệ thống và không ngừng "hiện đại hoá" nội dung chương trình. Quá trình đổi mới chương trình GDH đòi hỏi phải có sự đóng góp công sức, trí tuệ của nhiều nhà chuyên gia giỏi về GDH tham gia vào việc biên soạn và cần được đầu tư về thời gian, tiền của cùng những điều kiện vật chất khác để có thể đổi mới chương trình GDH một cách thuận lợi, biên soạn ra những bộ giáo trình, tài liệu học tập thực sự có chất lượng tốt.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Dự án Việt Bỉ, Kiểm tra đánh giá học viên, Hà Nội, 2003.
2. Nguyễn Đức Chính, Kiểm định chất lượng trong giáo dục đại học, NXB Đại học Quốc gia Hà Nội, 2002.
3. Nguyễn Thị Hoài, Góp phần phân tích và đánh giá một số chương trình khung giáo dục đại học khối ngành Khoa học Tự nhiên của Bộ Giáo dục và Đào tạo, Luận văn Thạc sỹ khoa học giáo dục, Hà Nội, 2002
4. Donald L.Kirkpatrick, Evaluating training programs, Berrett - Koehler Publisher, Inc. San Francisco.
5. James H. McMillan, Đánh giá lớp học, Viện Đại học Quốc gia Virginia.

SUMMARY

Initial results of study on evaluation of the curriculum and recommendation for enhancing quality of the curriculum. □